



STORTINGET

Innst. 431 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 101 L (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven (innstramminger)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger i proposisjonen fram forslag til endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven. Det foreslås å redusere introduksjonsstønad for ektefeller og samboere uten barn, å innføre et krav om tolv måneder forutgående medlemskap i folketrygden for rett til engangsstønad ved fødsel og adopsjon og å innføre et krav om fem års botid for personer mellom 19 og 24 år for å få tannhelsetjenester med redusert egenbetaling i den offentlige tannhelsetjenesten.

Proposisjonen er utarbeidet i samarbeid med Barne- og familiedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Det fremkommer av proposisjonen at formålet med regjeringens tiltakspakke er å få det norske tjeneste- og ytelsesnivået nærmere nivåene i andre nordiske land og dermed bidra til å utjevne ankomstene av fordrevne fra Ukraina mellom landene.

I proposisjonens punkt 2 gis en omtale av bakgrunnen for endringene. Det pekes på at høye ankomster medfører press på mottaks- og ankomstsysteet, og det gis en omtale av tidligere og nylig igangsatte innstrammings tiltak. Videre fremkommer det at regjeringen ser behov for å innføre flere nye tiltak som har som formål å få ankomstnivået nærmere nivåene i våre nordiske na-

boland, og det omtales hvilke tiltak. Det vises til at flere av tiltakene i proposisjonen innebærer reduksjon i eller redusert tilgang på statlige ordninger. Tiltakene har også blitt vurdert med tanke på mulig velting av kostnader fra stat til kommunene i form av økte kostnader til økonomisk sosialhjelp, og økt press på kapasiteten i de sosiale tjenestene. Samlet sett vurderes de økonomiske og administrative konsekvensene av de foreslåtte tiltakene som små for kommunene, mens regjeringen legger til grunn at reduserte ankomster i lys av innstramminger totalt sett vil dempe presset på de kommunale tjenestene.

I proposisjonen vises det til at tiltak som har budsjettvirkninger, også omtales i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2024.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samråd med Barne- og familiedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, sendte 20. februar 2024 på høring forslag om endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven, med forkortet høringsfrist.

I proposisjonens punkt 3 gis en omtale av konstitusjonelle og folkerettslige rammer. Det pekes på Grunnloven og de fem sentrale menneskerettskonvensjonene som er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven fra 1999, samt FNs flyktningkonvensjon og redegjørelser for disse i Prop. 107 L (2021–2022) punkt 3, i Prop. 90 L (2022–2023) punkt 4 og i Prop. 72 L (2023–2024) punkt 4. I tillegg gis en egen omtale av diskrimineringsvernet, barnets beste og forbudet mot tilbakevirkende lover.

I proposisjonens punkt 4 gis en nærmere generell omtale av behovet for innstramminger.

I proposisjonens punkt 5 foreslås det å redusere introduksjonsstønaden for ektefeller og samboere uten barn. Forslaget mottok lite støtte i høringen.

Forslaget innebærer at stønaden for ektefeller eller samboere som begge deltar i introduksjonsprogrammet og ikke har barn, reduseres med 1/6. Etter å ha vurdert forslaget opp mot diskrimineringsregelverket foreslo departementet at reduksjonen skulle gjelde alle deltakere i introduksjonsprogram, ikke bare fordrevne fra Ukraina. Departementet legger opp til at endringene kan tre i kraft sommeren 2024.

Departementet foreslo i høringen også at introduksjonsstønaden ved introduksjonsprogram på deltid skal tilsvare antallet timer i program, men går ikke videre med dette forslaget.

I proposisjonens punkt 6 foreslås det å innføre et krav om tolv måneder forutgående medlemskap i folketrygden for rett til engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Høringsinstansenes syn varierer. Det vises i proposisjonen til at engangsstønaden er en økonomisk støtte til foreldre som ikke har opptjent rett til foreldrepenger, og skal kompensere for utgifter ved å få barn. Medlemskapskravet foreslås å gjelde generelt, det vil si både for norske borgere, EØS-borgere og tredjelandsborgere, uavhengig av oppholdsgrunnlag. Departementet foreslår et vilkår om at medlemskapstiden i folketrygden må være sammenhengende og umiddelbart opparbeidet før rett til engangsstønad inntre (ved tidspunktet for fødselstermin eller adopsjon). Både når det gjelder prinsippet om fri bevegelighet og forbudet mot nasjonalitetsbestemt forskjellsbehandling mener departementet at det må anses legitimt og forholdsmessig å kreve at man har en forutgående tilknytning til Norge for å motta engangsstønad. Det vises i proposisjonen til at det imidlertid ikke kan utelukkes at konkrete tolknings-spørsmål kan oppstå. EØS-retten og dens prinsipper har en dynamisk karakter, og det kan for eksempel tenkes at det vil komme avklaringer gjennom EU- og EFTA-domstolens rettspraksis som utvider EØS-rettsprinsippenes nedslagsfelt sammenlignet med hvordan departementet vurderer anvendelsen av disse prinsippene i dag. Et generelt krav om forutgående medlemskapstid innebærer derfor noe rettslig usikkerhet. Departementet har vurdert om kravet om forutgående medlemskap i folketrygden bør gjelde begge foreldre, slik kravet er utformet i kontantstøtten, men har kommet til at kravet bare bør gjelde stønadmottaker (som regel mor).

Departementet legger opp til at endringen som gjelder for retten til engangsstønad, kan tre i kraft 1. oktober 2024. Et tolv måneders forutgående medlemskapskrav i folketrygden vil i utgangspunktet gjelde for alle som får eller overtar omsorgen for barn etter at lovendringen trer i kraft. Endringen vil være permanent. Departementet foreslår også en overgangsordning med hjemmel i lovens ikrafttredelsesbestemmelse. Etter fol-

ketrygdloven § 14-18 er det gitt hjemmel til å gi forskrifter «til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene» i kapittel 14.

I proposisjonens punkt 7 foreslås det å innføre et krav om fem års botid for personer mellom 19 og 24 år for å få tannhelsetjenester med redusert egenbetaling i den offentlige tannhelsetjenesten. Botidskravet skal i tilfelle gjelde personer med midlertidig oppholdstillatelse i Norge, men likevel ikke i den grad kravet vil være i strid med Norges forpliktelser etter gjensidighetsavtaler med andre land.

Det vises i proposisjonen til at forslaget om å innføre botidskrav uansett ikke vil gjelde ved stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom etter folketrygdloven.

Det store flertallet av høringsinstansene som uttaler seg direkte om forslaget til innføring av botid for rett til tannhelsetjenester for personer fra 19 til 24 år, støtter ikke forslaget. Begrunnelsene er flere.

Departementet vil peke på at for at forslaget til lovendring i denne proposisjonen skal omfatte unge voksne i alderen fra 19 til og med 24 år, må Stortinget vedta forslaget til lovendring som fremgår av Prop. 60 L (2023–2024). Lovforslaget i Prop. 60 L (2023–2024) innebærer blant annet at gruppen unge voksne pasienter med rett til tannhelsehjelp utvides fra å i dag gjelde 19- og 20-åringer til også å omfatte personer fra 21 til og med 24 år. Dersom forslaget i Prop. 60 L (2023–2024) ikke blir vedtatt av Stortinget, vil lovendringen foreslått i proposisjonen her kun omfatte personer fra 19 til og med 20 år.

Departementet har vurdert tiltaket opp mot forbudet mot usaklig forskjellsbehandling og har kommet til at tiltaket kan tillates.

Se proposisjonen for nærmere omtale av departementets vurderinger av de ulike forslagene.

1.1 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.1.1 ENDRINGENE I INTEGRERINGSLOVEN

Det vises i proposisjonen til at departementet vurderer at forslaget omtalt under proposisjonens punkt 5 ikke innebærer vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser.

Forslaget om å redusere introduksjonsstønaden for ektefeller og samboere uten barn til 5/6 tilsvarer en reduksjon på 3 295 kroner per måned før skatt per person i par over 25 år, en samlet reduksjon på 6 590 kroner per par. Reduksjonen for par under 25 år tilsvarer om lag 2 200 kroner per måned før skatt per person i paret, en samlet reduksjon på om lag 4 400 kroner per par.

Forslaget innebærer isolert sett en reduksjon i kommunenes utgifter til introduksjonsstønad. Størrelsen på reduksjonen for kommunen avhenger av hvor mange

som omfattes av reduksjonen, og i hvilken grad redusert introduksjonsstønad fører til en økning i utbetaling av økonomisk sosialhjelp. Selv om par uten barn kommer relativt sett bedre ut enn både enslige og par med barn, kan det ikke utelukkes at tiltaket vil føre til en økning i kommunenes utgifter til sosialhjelp eller i utgifter til bostøtte for enkelte deltakere.

Regjeringen legger ikke opp til en reduksjon i integreringstilskuddet som følge av forslaget. En eventuell reduksjon i integreringstilskuddet midt i året vil være krevende å gjennomføre og gi uforutsigbarhet i bosettingsarbeidet i kommunene. Integreringstilskuddet utgjør hovedfinansieringen av kommunenes utgifter til bosetting, kvalifisering og integrering. Tilskuddet skal gi en rimelig dekning av kommunenes gjennomsnittlige merutgifter til dette arbeidet, herunder utgifter til tiltak i forbindelse med gjennomføring av introduksjonsprogram og utgifter til introduksjonsstønad. Et beregningsutvalg kartlegger hvert år kommunenes utgifter til bosetting og integrering og gir informasjon om integreringstilskuddets dekningsgrad. En eventuell reduksjon i kommunenes utgifter vil synliggjøres i beregningsutvalgets årlige kartlegginger og danne grunnlag for vurdering av satsen for integreringstilskuddet.

Forslaget om å redusere stønaden medfører at noen kommuner må kartlegge bo- og familieforholdene i større grad enn i dag. Kommunene må imidlertid allerede ha en viss oversikt over dette, jf. at deltakere under 25 år som bor med foreldrene, mottar 1/3 stønad. Ettersom stønaden allerede differensieres for deltakere under 25 år og det er etablert regler for trekk i stønaden, må kommunenes systemer for utbetaling av introduksjonsstønad allerede være tilpasset utbetaling av ulike beløp til ulike deltakere. En eventuell økning i antall søknader om sosialhjelp vil gi økt belastning hos arbeids- og velferdsforvaltningen. Departementet antar at de administrative konsekvensene samlet vil være begrenset.

1.1.2 ENDRINGENE I FOLKETRYGDLOVEN

I proposisjonen vises det til forslag til endringer i bevilgningen til engangsstønad ved fødsel og adopsjon i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2024 og omtale i proposisjonens punkt 6.

Engangsstønaden utgjør 92 648 kroner i 2024. Gjeldende bevilgning til engangsstønad på kap. 2530 post 71 er 715 mill. kroner. Departementet har foreslått et generelt krav om sammenhengende og umiddelbart forutgående medlemskap i folketrygden for rett til engangsstønad. Kravet skal gjelde stønadmottaker. Departementets forslag vil isolert sett redusere bevilgningen til engangsstønad med anslagsvis 150 mill. kroner i helårseffekt. Mindreutgiftene oppstår som følge av at færre vil ha rett til ytelsen sammenlignet med i dag. De budsjettmessige konsekvensene på sikt er usikre.

Departementet foreslår at endringen skal tre i kraft fra 1. oktober 2024. Departementet foreslår også overgangsregler for personer som per 1. oktober 2024 har kommet til uke 22 i svangerskapet. Denne gruppen vil få rett til ytelsen etter gjeldende regler. Departementet vurderer virkningen på stønadsbudsjettet for inneværende år som ubetydelig. Årsaken er at utgiftene til engangsstønad til personer omfattet av overgangsreglene, er beregnet til å utligne den anslåtte innsparingen uten slike overgangsregler. Overgangsreglene innebærer at det ikke er noen innsparing i 2024. Innsparingen i 2025 er anslått til om lag 138 mill. kroner fordi overgangsreglene innebærer noen utgifter også neste år. Helårseffekten inntreffer fra og med 2026. Departementet har foreslått endringer i budsjettbevilgningen til engangsstønad i tråd med dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Et krav om forutgående medlemskap i folketrygden for rett til engangsstønad vil ha konsekvenser for forvaltningen av engangsstønad i Nav. Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått at de administrative konsekvensene vil føre til behov for 5 mill. kroner forbundet med systemutvikling i innføringsåret, samt varige årlige drifts- og forvaltningskostnader på 2 mill. kroner. Innføring i 2024 innebærer også noen drifts- og forvaltningskostnader i 2024, slik at departementet har foreslått å øke driftsbevilgningen til Nav med 6 mill. kroner for inneværende år i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Departementet antar at forslaget vil kunne føre til økte kostnader til økonomisk sosialhjelp. Departementet mener at kommunene ikke nødvendigvis vil måtte innvilge sosialhjelp som erstatter engangsstønaden. Ordningen med økonomisk sosialhjelp er en individuelt innrettet ytelse, der de som søker om økonomisk sosialhjelp til utgifter ved å få barn, vil få vurdert sitt konkrete stønadsbehov basert på deres situasjon, inntekter og utgifter. Det medfører at størrelsen på eventuell innvilget ytelse vil variere ut fra søkers behov. Arbeids- og velferdsdirektoratet oppgir at tall for 2022 viser at om lag 20 pst. av ukrainske flyktninger som kom i 2022, mottok sosialhjelp. Direktoratet antar derfor at et grovt anslag kan være at om lag 20 pst. av innsparingene i engangsstønad vil komme igjen som merutgifter til økonomisk sosialhjelp. Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser for øvrig at det ofte søkes om og utbetales engangsstønad i forkant av fødsel. Direktoratet viser videre til at Nav-kontorene i en del tilfeller erfarer at engangsstønaden brukes helt opp før barnet blir født, og at foreldrene da søker om andre stønader når barnet kommer, for eksempel økonomisk sosialhjelp. Engangsstønaden synes derfor å være en ytelse som ofte kommer i tillegg til sosialhjelp, og ikke i stedet for.

1.1.3 ENDRINGENE I TANNHELSETJENESTELOVEN

Forslag til endringer i tannhelsetjenesteloven er omtalt i kapittel 7 i proposisjonen. I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2022 ble det vedtatt at 168 mill. kroner skulle bevilges gjennom rammen til fylkeskommunene, slik at de kunne tilby tannhelsetjenester til 21- og 22-åringene med 50 pst. betaling.

I november 2022 inngikk regjeringspartiene et budsjettforlik med Sosialistisk Venstreparti med enighet om å fremme forslag om å gi personer i alderen fra 23 år til og med 26 år rett til behandling i den offentlige tannhelsetjenesten. Det var enighet om å forskriftsfeste 50 pst. redusert betaling for disse årskullene. Det var også enighet om å styrke rammetilskuddet til fylkeskommunene med 280 mill. kroner.

I revidert nasjonalbudsjett våren 2023 foreslo regjeringen en endret innretning, slik at midlene går til å gi et tilbud til 21- til 24-åringer med 25 pst. egenbetaling. Løsningen innebar samme subsidiegrad for alle i aldersgruppen 19 til 24 år og innebar at 25- og 26-åringer ikke fikk et subsidiert tilbud i 2023.

Det finnes ikke noen form for registrering av voksne pasienters bruk av tannhelsetjenester utenfor den offentlige tannhelsetjenesten. All kunnskap om voksnes bruk av tannhelsetjenester og deres utgifter er basert på spørreundersøkelser. I en utredning fra 2010 anslo SSB at gjennomsnittsutgiften til tannhelsetjenester per år for aldersgruppen 21 til 24 år var på 2 356 2008-kroner. Av personene i aldersgruppen 21 til 24 år hadde 70 pst. mellom 0 og 2 000 kroner i utgifter, mens kun 3 pst. hadde utgifter på over 10 000 kroner. Justert for prisutvikling har departementet lagt til grunn at 70 pst. av unge i aldersgruppen 21 til 24 år vil få en årsutgift til tannhelsetjenester på mellom 0 og om lag 2 500 kroner.

De siste årene har Finansdepartementet i svar på budsjettspørsmål fra Stortinget lagt vekt på at det er forskjell på å beregne økonomiske virkninger av en marginal endring og en reform som innebærer en kapasitetsøkning i fylkeskommunal tannhelsetjeneste. Omfanget av faste kostnader knyttet til en slik kapasitetsøkning, vil variere mellom fylkeskommunene.

En innstramming av rettighetene for gruppen det her er snakk om, vil ha begrensede økonomiske og administrative konsekvenser for den offentlige tannhelsetjenesten og i praksis innebære at noen færre innbyggere vil ha rett til subsidierte tjenester. Å begrense retten til nødvendige tannhelsetjenester for deler av pasientgruppen mellom 19 og 24 år skal ikke følges av et uttrekk fra fylkeskommunenes rammer. Pasientgruppen det her er snakk om (unge voksne mellom 19 og 24 år med midlertidig oppholdstillatelse), inngikk ikke i grunnlaget for Stortingets vedtak om bevilgningsøk-

ning knyttet til rettighetene. Fylkeskommunene har derfor ikke fått økonomisk kompensasjon over inntektssystemet for den økte ressursbruken knyttet til å behandle fordrevne fra Ukraina. Det er også krevende å beregne potensielle innsparinger, og som gjort rede for over, er kunnskapsgrunnlaget for å fastsette fylkeskommunenes kompensasjon for de nye rettighetene også begrenset. Tilbudet til unge voksne er under oppbygging i fylkeskommunene, og i høringen av Helse- og omsorgsdepartementets forslag om å lovfeste rett til tannhelsetjenester for pasienter i aldersgruppen 21 til 24 år stilte flere fylkeskommuner og KS spørsmål ved om den vedtatte finansieringen er tilstrekkelig til å dekke fylkeskommunenes kostnader.

Forslaget vil kunne innebære en viss økning i utgiftene til økonomisk sosialhjelp dersom personer som ellers ville fått dekket tannhelsetjenester, ikke på annen måte kan dekke nødvendige kostnader. Det er imidlertid ikke mulig å beregne hvor mye dette ev. vil utgjøre.

1.1.4 KONSEKVENSER AV FORSLAGENE FOR KOMMUNENES KOSTNADER TIL ØKONOMISK SOSIALHJELP

Ved bosetting av flyktninger og fordrevne mottar kommunene integreringstilskudd over fem år. Tilskuddet skal gi en rimelig dekning av kommunenes gjennomsnittlige merutgifter til bosetting og integrering i bosettingsåret og de fire påfølgende årene. Tilskuddet går blant annet til å finansiere kommunenes utgifter til introduksjonsprogram, introduksjonsstønad og sosialhjelp. Det kan ikke utelukkes at forslagene kan føre til noe økte utgifter for den kommunale delen av Nav knyttet til økt behov for sosialhjelp. Forslaget om reduksjon i introduksjonsstønad for ektefeller og samboere uten barn forventes likevel samlet sett å føre til en reduksjon i kommunenes utgifter, også ved en økning i kommunenes utgifter til sosialhjelp eller utgifter til bostøtte for enkelte deltakere.

Samlet sett legger regjeringen til grunn at de foreslåtte innstrammingene vil bidra til å redusere ankomstene til Norge, noe som vil dempe presset på kommunene.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra

Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Prop. 101 L (2023–2024) om endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelseloven. Komiteen har avholdt skriftlig høring i saken, der det kom tre innspill.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at formålet med lovendringene er å få det norske tjeneste- og ytelsesnivået nærmere nivåene i andre nordiske land og med det utjevne ankomsttallene på fordrevne fra Ukraina mellom landene. Flertallet viser til at Norge har tatt imot et høyt antall fordrevne sammenlignet med andre nordiske land. Flertallet mener det er hensiktsmessig å få det norske ytelsesnivået til kollektivt beskyttede nærmere nivåene i andre nordiske land, og at tiltakene samlet vil være egnet for å harmonisere antall ankomster med de andre nordiske landene sett i forhold til innbyggertall.

Komiteens medlemmer fra Høyre har merket seg at mange kommuner begynner å få utfordringer med å håndtere ankomstene i landet. Disse medlemmer mener det vil være positivt om fordelingen av fordrevne mellom de ulike nordiske landene blir jevnere. Disse medlemmer mener regjeringen må vurdere ytterligere innstramningstiltak dersom situasjonen skulle tilsi at det er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at ytelsesnivået for flyktninger skal være på maksimalt samme nivå som i våre naboland.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Prop. 101 L (2023–2024) og KS sin høyringsuttale i saka, som stiller spørsmål om det er nødvendig å innføre fleire innstramningar no når talet på fordrivne har gått ned. Desse medlemmene viser til at høyringsinstansane meiner staten sine framlegg til innstramningar berre vil føre til at kommunane får auka press på sosialtenestene fordi flyktningar har låge inntekter og levekostnadene er høge i Noreg.

2.1 Endringene i integreringsloven

Komiteen viser til forslaget i proposisjonen om å redusere introduksjonsstønad for ektefeller og samboere uten barn. Komiteen viser til at det for flere offtentlige ytelser legges til grunn lavere satser for personer som bor og lever sammen, og at par uten barn i dag kommer relativt sett bedre ut av dagens innretning av introduksjonsstønad enn enslige og par med barn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at siden krigen brøt ut, har 78 905 personer fra Ukraina søkt om beskyttelse i Norge per 27. mai 2024. Disse medlemmer viser til at Norge gjennom 2023 mottok en uforholdsmessig høy andel av de fordrevne som dro til Norden. I en lengre periode tok Norge imot flere ukrainske fordrevne enn det Sverige, Danmark og Finland gjorde til sammen. I slutten av august 2023 økte Norges andel fra om lag 40 til 60 pst. Disse medlemmer mener det er viktig å stramme inn når det viser seg at Norge tar imot flere ukrainske fordrevne enn nabolandene til sammen, for å ta vare på kommunene som opplever at kapasiteten på tjenestene er sprenget. Disse medlemmer mener et viktig tiltak for å få ned innvandringen er å sette ytelsene til flyktninger til maksimalt svensk og dansk nivå. Disse medlemmer viser til behandlingen av Dokument 8:44 S (2023–2024), jf. Innst. 196 S (2023–2024), hvor medlemmene fra Fremskrittspartiet fremmet forslag om ikke å ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige. Dette er viktig for å sikre at flyktninger ikke velger Norge grunnet vårt ytelsesnivå.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.»

Komiteens medlemmer fra Høyre er enige i at det er viktig å sikre at Norge ikke anses som et mer attraktivt land å søke beskyttelse i enn våre naboland. Disse medlemmer viser til forslag representanter fra Høyre har fremmet, som også omhandler gjennomgang av ytelser, i Dokument 8:57 S (2023–2024), jf. Innst. 252 S (2023–2024).

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til høyringsuttalane i saka, som åttvarar om at redusert stønad til par utan barn mest sannsynleg vil føre til at fleire vil ha behov for sosialhjelp i tillegg til integreringsstønad. Desse medlemmene meiner at integreringsstønaden må vere på eit nivå som gir økonomisk tryggleik for dei fordrivne, slik at tid og ressursar kan brukast på å finne seg til rette i eit nytt tilvære, lære norsk og finne seg eit arbeid. Desse medlemmene viser til uttalen frå Forum for kommunale flyktningarbeidarar, som peiker på at innstramningar i flyktningane sine ytingar kan vere kontraproduktivt, då det vil føre til at kommunen må bruke meir ressursar til sakshandsaming av sosialhjelpssøknader i staden for integreringsarbeid og kvalifisering til

arbeid. Disse medlemmene støttar difor ikkje endringa i integreringslova.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at det er sterk motstand mot forslagene i Prop. 101 L (2023–2024) fra et flertall av høringsinstansene, og dette medlem er forbauset over at regjeringen ikke velger å ta til seg de innvendingene som har kommet, i den videre behandlingen. Dette medlem viser til at istedenfor å redusere introduksjonsstønaden for enkelte grupper slik regjeringen ønsker, satte Rødt av penger i sitt alternative statsbudsjett for 2024 til å styrke introduksjonsstønaden med 12 000 kroner per mottaker. Dette medlem viser til Fafo-rapporten som kom 22. april 2024, som avdekker at ni av ti ukrainere får et forkortet introduksjonsprogram, som egentlig er ment for flyktninger med mye utdanning og kompetanse fra før. Dette medlem viser til sentrale funn i Fafo-rapporten, blant annet at 39 pst. fikk arbeid etter kortprogrammet, at kun fire av 100 fortsatte med utdanning, og at blant deltakere med bare et halvt års introkurs endte kun 22 pst. i arbeid. Det normale for alle flyktninggrupper er at 65 pst. ender i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet introkurs, ifølge SSB i 2024. Dette medlem mener derfor at om noe bør introduksjonsstønaden økes, slik at deltakerne kan få incentiver til å ta introduksjonsprogrammet og bli godt rustet for integrering og deltakelse i det norske samfunnet. Derfor kommer dette medlem ikke til å støtte de foreslåtte endringene i integreringsloven.

2.2 Endringene i folketrygdloven

Komiteen viser til forslaget i proposisjonen om å innføre et krav om tolv måneder forutgående medlemskap i folketrygden for rett til engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Komiteen viser til at ingen andre nordiske land har en ytelse tilsvarende den norske engangsstønaden, verken i innretning eller nivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mener det dermed er rimelig å kreve en viss tilknytning til Norge for å få ytelsen engangsstønad.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, mener videre det er rett å innføre en overgangsordning for dem som har kommet i uke 22 av graviditeten på ikraft-tredelsestidspunktet, slik at de kan søke om engangsstønad på grunnlag av tidligere regelverk, dette av hensyn til personer som har en berettiget forventning om å få engangsstønad.

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at denne lovendringa vil vere generell og også kan ramme andre som ikkje er busette. Disse medlemmene meiner at å innføre denne lovendringa gir forskjellar for fødande i Noreg som Sosialistisk Venstreparti og Rødt ikkje ynskjer å stå bak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig at ytelsene i Norge for flyktninger samsvarer med praksisen i de andre nordiske landene. Disse medlemmer mener at det er viktig at trygdesystemet innrettes slik at det stimulerer innvandrere til arbeid og aktivitet, da dette er viktig for integreringen. Disse medlemmer mener at det er viktig å øke kravet om medlemskap i folketrygden for å ha rett til engangsstønad.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke kravet om fem års medlemskap i folketrygden for å ha rett på engangsstønad, på lik linje med kravet for mottakere av kontantstøtte.»

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støttar ikkje krav om butid og eitt års medlemskap i folketrygda for at personar med rett til midlertidig vern skal ha rett til eingangsstønad ved fødsel. Fordrivne frå Ukraina må greie seg på stønad og har måtta flykte frå hus, heim og arbeid. Eingangsstønaden ved fødsel skal gi ei viss dekning for ekstra utgifter i samband med fødsel for kvinner som ikkje har opptent rett til fødselspengar i arbeid. Det er ingen grunn til å tru at ukrainske kvinner som gjerne har mannen i krigen, har mindre bruk for desse pengane enn andre kvinner, tvert imot. Disse medlemmene meiner noko av det Noreg kan bidra med i solidaritet med det ukrainske folket, er at kvinner som føder, og deira nyfødde, opplever redusert stress i form av ein viss økonomisk tryggleik i barselstid og ved fødsel.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til det skriftlige innspillet komiteen mottok fra KS (kommunesektorens organisasjon), som mener det er beklagelig at regjeringen ikke har tatt hensyn til vurderingene fra KS og kommunene som har uttalt seg i høringen. Det vises til at forslagene regjeringen har fremmet, med stor sannsynlighet vil medføre en kostnadsoverføring fra staten til kommunesektoren gjennom økt økonomisk sosialhjelp. Disse medlemmer mener i likhet med KS at dette er svært uheldig og lite solidarisk i en situasjon der kommunene allerede er under et stort press på en rekke tjenesteområder som følge av ekstraordinær høy bosetting av flyktninger, kombinert med en markant økning i utgiftene til sosialhjelp de siste

to årene. Disse medlemmer viser til at de tre tiltakene departementet ønsker å gå videre med, med stor sannsynlighet vil medføre at flere vil få et behov for sosialhjelp, noe som i sin tur vil gå ut over kommunenes økonomi. Disse medlemmer er derfor mot regjeringens foreslåtte endringer i folketrygdloven.

2.3 Endringene i tannhelsetjenesteloven

Komiteen viser til forslaget i proposisjon om å innføre et krav om fem års botid for personer mellom 19 og 24 år for å få tannhelsetjenester med redusert egenbetaling i den offentlige tannhelsetjenesten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, mener endringen, sammen med andre innstramminger, vil være egnet for å harmonisere antall ankomster med de andre nordiske landene sett i forhold til innbyggertall.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til de foreslåtte endringene i tannhelsetjenesteloven og til det skriftlige høringsinnspillet fra Den norske tannlegeforening (NTF). Disse medlemmer vil understreke at god tann- og munnhelse er viktig for god helse, og at sykdommer i tenner og munnhule kan påvirke den generelle helsetilstanden negativt. Disse medlemmer viser videre til at NTF påpeker at ukrainske flyktninger, og flyktninger generelt, har dårlig tannstatus og et behov for adekvat medisinsk eller odontologisk behandling uten tap av tid gjennom langvarige søknadsprosesser. Personer uten fast opphold defineres ikke som en prioritert gruppe innenfor den offentlige tannhelsetjenesten, og de har sjelden tilgang til eller råd til de tannhelsetjenestene de har behov for. Dette inkluderer akutt hjelp. Disse medlemmer mener i likhet med NTF at dette setter pasientenes liv i fare, og at det bryter med tannlegenes yrkesetikk samt den lovmessige plikten til å yte nødvendig helsehjelp. Disse medlemmer kan ikke støtte de foreslåtte endringene i tannhelsetjenesteloven på bakgrunn av dette.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen øke kravet om fem års medlemskap i folketrygden for å ha rett på engangsstønad, på lik linje med kravet for mottakere av kontantstøtte.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding romertall I, III og IV nr. 1 fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Komiteens tilråding romertall II og IV nr. 2 fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven (innstramminger)

I

I lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid skal § 20 nytt fjerde ledd lyde:

Ektefeller eller samboere som begge deltar i introduksjonsprogrammet og ikke har barn, mottar 5/6 stønad hver. Med samboere menes personer som bor sammen i et ekteskapslignende forhold.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd skal § 14-17 femte ledd lyde:

Engangsstønad ytes kun til stønadmottaker som har vært medlem i folketrygden i minst 12 måneder sammenhengende, direkte forut for tidspunktet for fødselsterminen eller omsorgsovertakelsen.

§ 14-17 nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

III

I lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten gjøres følgende endringer:

Ny § 1-3 d skal lyde:

§ 1-3 d (*Ansvar for tilbud til personer med midlertidig oppholdstillatelse*)

Den offentlige tannhelsetjenestens ansvar etter § 1-3 første ledd bokstav d gjelder ikke for personer med midlertidig oppholdstillatelse i Norge som ikke har bodd minst fem år i riket, jf. § 2-1a.

Første ledd gjelder ikke for personer som har rettigheter i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat.

Ny § 2-1 a skal lyde:

§ 2-1 a (*Krav om botid i riket for personer med midlertidig oppholdstillatelse*)

Personer som har midlertidig oppholdstillatelse i riket, må ha fem års botid i riket for å ha rett til nødvendig tannhelsehjelp etter § 2-1.

Kravet om botid i riket gjelder ikke for personer som har rettigheter i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat.

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Kongen kan gi nærmere overgangsregler for ikrafttredeisen av loven.
2. Endringen i folketrygdloven § 14-17 femte ledd gis ikke virkning for tilfeller hvor søker har nådd uke 22 av graviditeten på ikrafttredelsestidspunktet.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 7. juni 2024

Lene Vågslid

leder

Heidi Greni

ordfører